

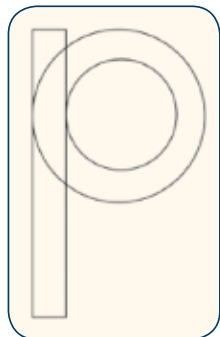
EEN LANGE STOK MET EEN RONDJE BOVENAAN
OVER HET LEREN HERKENNEN VAN DE GRONDVORMEN IN ONS ALFABET

De leerlingen uit mijn VSO/ZML onderzoeksgroep hadden in relatief korte tijd een tiental letters leren herkennen en benoemen. Met de klankgebaren van Borel-Maisonny pikten ze de letters blijkbaar gemakkelijk op. De klanksynthese baarde me nu meer zorgen dan de letterkennis. Het aanleren van de letters was vooral een kwestie van tijd, dacht ik.

Maar het liep anders. Na de eerste 10 letters begonnen sommige leerlingen de letters door elkaar te halen of ze wisten opeens niet meer welke klank er bij het teken hoorde. Dan hielp ik even door het klankgebaar dat bij die letter hoorde voor te doen. En ja, dan wisten ze het weer. Af en toe een beetje ongemerkt voorzeggen is natuurlijk niet erg. Zo lang de motivatie maar op spanning blijft en het succesgevoel geen knauw krijgt, zijn we op de goede weg, dacht ik bij mezelf.

Maar toch hield het me bezig. Waar lag het aan dat het kijken naar de letter niet automatisch het juiste gebaar oproep? Welke link miste er in de didactiek van dit leerproces? Het moest toch mogelijk zijn dat ze zelf het gebaar konden oproepen door naar de letter te kijken.

En dus begon ik de lettertekens visueel te analyseren, zodat het verwoorden van de vorm het gebaar zou kunnen oproepen. Letterlijk gebeurt er dan dit:

De leerling kijkt naar de letter die op het bord staat en weet niet welk gebaar erbij hoort. Ik zeg: kijk, zie je hier die lange stok? Dat is mijn lange arm. En zie je daar dat rondje bovenaan? Dat is mijn vuist. Deze informatie bleek voldoende om het gebaar en daarmee ook de klank van de letter te kunnen oproepen: P.

Toen ben ik op een avond met het hele alfabet aan tafel gaan zitten. Hoeveel letters hadden er een lange stok? Welke letters hadden een korte stok en welke een horizontaal streepje? Er waren ook letters met een schuine lijn en ik ontdekte poortjes en kuiltjes, rondjes en open rondjes en ook nog letters met een boogje boven- of onderaan. Als ik nu ook nog de stip als een puntje op de i zette, dan kon ik met tien grondvormen alle letters maken.

Allemaal? Nou, bijna allemaal. Alleen de S kon ik niet met deze tien grondvormen leggen. Die bleef dus het buitenbeentje.

REACTIES? MAIL VIA WEE-K-LACHT@AGIEL-ORTHOPEDAGOGIEK.NL

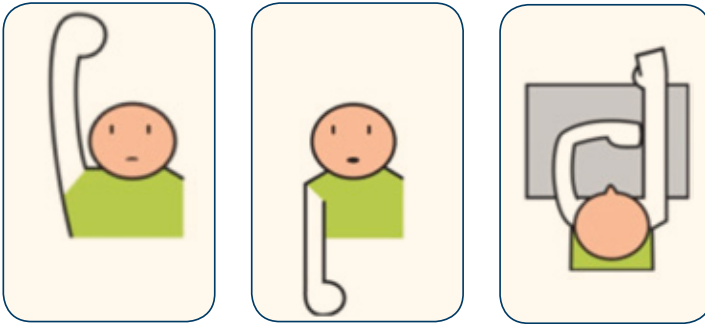

Er kwam voor elke leerling een doosje dat twee keer alle tien grondvormen bevatte. Daarmee konden ze alle letters maken, behalve dus de s. En ik ontwikkelde een aparte leergang over het aanleren van de tien grondvormen: Het Vormenboek.

Nu konden we elke nieuwe letter meteen visueel analyseren. We verkenden de vormen **van links naar rechts** en legden de relatie met het gebaar.

Vaak ook schreef ik mee op het bord, zodat de leerlingen het ontstaan van een letter konden volgen: Kijk, hier komt een lange stok, dan een rondje onderaan: **b**.

En vele lessen later: Een rondje met een lange stok, dat kan alleen de **d** maar zijn!

Het Vormenboek werd uitgegeven door de SLO in 1992. Vanaf het moment dat dit boek was uitverkocht en niet herdrukt zou worden heeft de SLO de scans op haar website gezet zodat het boek toch toegankelijk bleef voor de ZML-scholen. De vraag naar een meer hedendaagse versie van het Vormenboek bleef en groeide. Ja groeide, want het spelen met de grondvormen blijkt ook in de kleutergroepen en bij de VVE een gewild leermiddel te zijn. Dus werkten we nu met een kleine groep leerkrachten ZML, enkele pictotekenaars en een muziekgroep aan een prachtige revisie van Het Vormenboek, met veel pictoliedjes die ook nog eens prachtig op muziek zijn gezet. De daarbij behorende poster ziet u rechtsonder afgebeeld.

Zie ook de column: Kuilen graven,
Tijdschrift voor Orthopedagogiek, 51 (2012)
292-293.

Meer info én aanmelden voor de presentatie op 16 april (met gratis poster, 80x60): www.vormenboek.nl.

